

למה חשוב אמון ההורים בבית הספר?

ההורים הם האנשים החשובים ביותר עבור התפתחות הילדים, ועל כן באחריותו של בית ספר לעשות מאמץ עיקש ומתמשך למצוא את הערוצים ליצירת מערכת יחסים תומכת ואפקטיבית בינו לבין ההורים.

התפתחות תקינה וגדילה של ילדים מתבססות על תחושת ביטחון במבוגרים המשמעותיים המלווים אותו ובקוהרנטיות ביניהם. לעיתים קרובות, בבתי ספר המשרתים אוכלוסיות החיות בעוני והדרה, ההורים נוכחים נפקדים או עשויים להיתפס ככאלו בעיני הצוות. חסמים שונים לא מאפשרים להורים ליצור את הקשר שהיו רוצים עם בית הספר.

הורים המגיעים מרקע של מצוקה חברתית מקווים שמערכת החינוך תהווה מקפצה למוביליות החברתית של ילדיהם. אולם, הם מגיעים לרוב עם זיכרון עבר כואב מההתנסויות שלהם עם המערכת, סובלים הרבה פעמים מדימוי של תפקוד הורי נמוך וחווים את מערכת החינוך כשיפוטית כלפיהם וכלפי התפקוד הלקוי של ילדיהם.

לעיתים קרובות, ההורים מרגישים שהם נדחקים לשוליים וקולותיהם לא נשמעים. לעומתם, המורים מרגישים חסרי אונים מול התובענות של ההורים וחוסי ההערכה כלפיהם כאנשי מקצוע ואינם מודעים לכוח הלא שוויוני ביניהם; המורים נוטים לחשוב שלהורים יש כוח רב המתבטא ברשתות החברתיות ובפניות ישירות לרשויות ולפיקוח - כוח המעמיד אותם לעיתים קרובות חשופים ללא יכולת להתגונן - ואינם מודעים לכך שבפועל, להם, כנציגי המערכת והממסד, יש כוח רב.

כאשר יש מתח בין הסביבה הבית ספרית לסביבה הביתית, מחריפה תחושת המובסות של ההורים והאופן שבו התלמידים מפנימים אותה. לכן, יצירת ברית עם ההורים היא אחד התנאים הכרחיים כדי להוביל בהצלחה תהליך שיפור בן קיימה בבית ספר.

צוות בית הספר צריך להחזיק שתי מטרות ביחס לקשר עם ההורים:

- יצירת ברית עם ההורים הלוקחת בחשבון את הצרכים של המורה, ההורה והילד ומטרתה קידום התלמיד
- יצירת מעורבות גבוהה של ההורים בבית הספר וטיפול תחושת גאווה קהילתית בבית הספר

השאלון פותח כדי לתת להורים הזדמנות להשמיע את קולם ולהזין תהליך למידה צוותי סביב האופן שבו ההורים חווים את בית הספר. **ככל שתהיה היענות רחבה יותר של הורים לשאלון הוא ישקף תמונה מהימנה יותר של נקודת המבט של ההורים, שעל בסיסה ניתן יהיה להניע תהליכי למידה צוותיים וקהילתיים.**

שאלון אמון ההורים הוא פרי מאמץ פיתוח משותף של מרכז מישרים עם נציגי הארגונים המלווים השותפים במיזם ונועד לתת להורים הזדמנות להשמיע את קולם ולשקף את מידת האמון שהם רוחשים לעשייה הבית ספרית ולצוות.

מתוך תמונת מצב זו ניתן להניע תהליכי למידה צוותיים וקהילתיים ולבסס ברית לקידום התלמידים. במסמך זה תמצאו הסבר קצר על חשיבות השאלון, ממה הוא מורכב, כיצד נראית תמצית עיקרי הדוח המופק מניתוח תוצאות השאלון, וכן הצעות כיצד להיערך להפצת שאלון אמון ההורים בבית ספרכם.

- 1 | מידת האמון של ההורים בבית הספר באופן כללי
- 2 | מידת האמון במסוגלות של בית הספר לקדם את התלמיד
- 3 | מידת האמון בטיפוח אקלים מיטבי
- 4 | תחושת ההורים ביחס לקשר עם הצוות

השאלון מתבסס על שאלון קצר בו 16 היגדים ושלוש שאלות פתוחות. עבור כל היגד יש לציין את התשובה המתאימה ביותר מבין חמש דרגות מ"בכלל לא" ועד "במידה רבה מאוד". הורים שיש להם יותר מילד אחד הלומד בבית הספר, מתבקשים לענות בהתאם לתחושותיהם כלפי היחס לילד הגדול ביותר.

פירוט ההיגדים והשאלות לפי נושאים:

1 | מידת האמון של ההורים בבית הספר באופן כללי:

- היגד אני מרוצה מבית הספר שבו הילד שלי לומד
- היגד אני אמליץ לחברים לרשום את הילדים שלהם לבית הספר הזה
- שאלה פתוחה דבר טוב שקיים בבית הספר
- שאלה פתוחה דבר שאתה לא אוהב שקיים בבית הספר

2 | מידת האמון במסוגלות של בית הספר לקדם את התלמיד:

- מדד בית הספר מקדם את הילד שלי בלימודים
- היגד המחנכת של הילד שלי מאמינה ביכולות שלו להצליח בלימודים
- היגד אני סומך על המחנכת של הילד שלי שהיא עושה את המקסימום כדי לקדם אותו

3 | מידת האמון בטיפוח אקלים מיטבי:

- מדד אני מרגיש שבית הספר מייצר סביבה מוגנת ובטוחה עבור הילד שלי
- היגד כאשר יש אירועים חריגים (חרם, מקרי אלימות), בית הספר מטפל בהם באופן גלוי ושקוף
- היגד המחנכת או היועצת עוזרות לילד שלי כשיש בעיות חברתיות

4 | תחושת ההורים ביחס לקשר עם הצוות:

- היגד אני מרגיש נוח כשאני נכנס לבית הספר (לא מרגיש זר)
- היגד בית הספר מתייחס בכבוד לתרבות שלי
- היגד בית הספר מתייעץ איתי איך הכי נכון לפעול עם הילד שלי
- היגד כשאני מספר על בעיות בבית, אני מרגיש שלא שופטים אותי
- היגד כשיש אי הסכמה ביני לבין בית הספר, אני מרגיש שבית הספר מנסה למצוא פשרה
- היגד למחנכת של הילד שלי חשוב לשמוע את דעתי
- שאלה פתוחה מה הכי חשוב לך שבית הספר יעשה כדי שתרגיש שאתה סומך עליו?

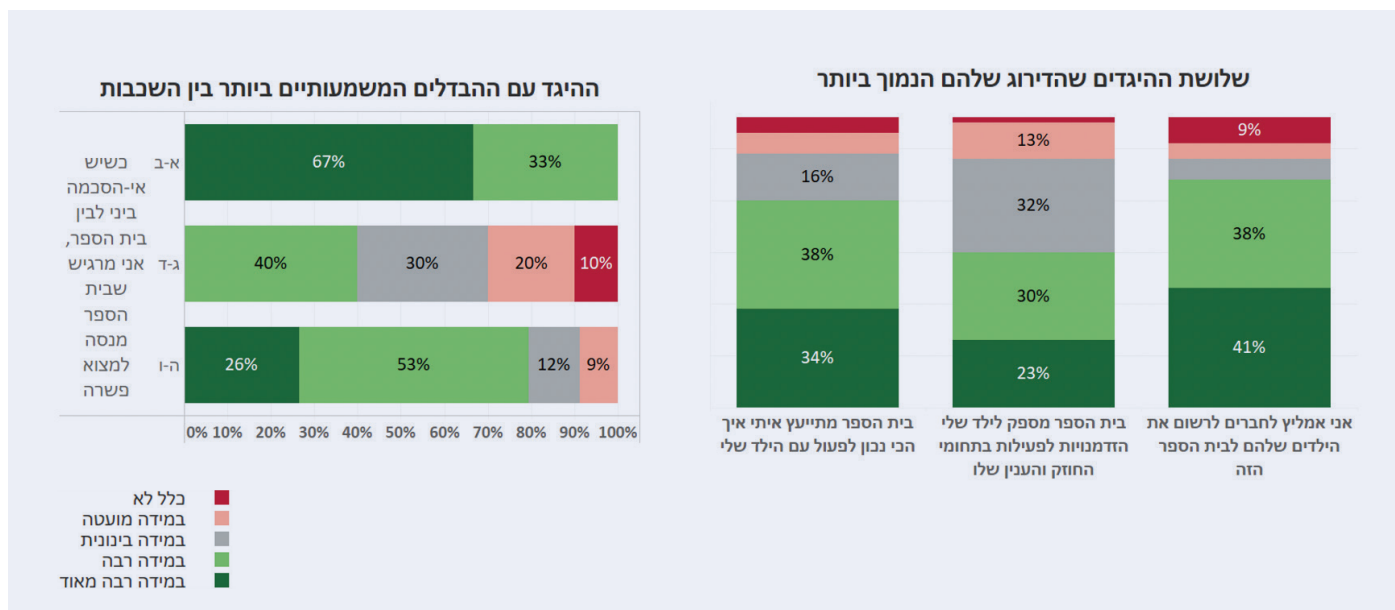
מדד מציין את הממוצע של מספר היגדים שנמצא שיש ביניהם מהימנות פנימית גבוהה, ולכן ניתן לכרוך אותם יחד ולהשיג דירוג משוקלל שלהם. על מנת ליצור את המדדים חושבו עבור ההיגדים המרכיבים אותם מדדי אלפא-קרונוכך. **מדד אלפא-קרונוכך** הוא מדד סטטיסטי הבודק את המהימנות הפנימית בין מספר משתנים (שלושה היגדים לפחות). ערכו של המדד נע בין 0 ל-1, כאשר הערך 1 מציין מהימנות פנימית מרבית. ערכי האלפא-קרונוכך שחושבו במדדים השונים המרכיבים את שאלון אמון ההורים נעו בין 0.87 ל-0.96. ערכים המעידים על רמת מהימנות גבוהה במיוחד.

תמצית עיקרי הדוח המסכם

במסגרת מיזם מישרים מופץ שאלון אמון ההורים דרך מערכת מקוונת. בתום תקופת איסוף התגובות, מופק עבור כל בית ספר דוח המנגיש את ניתוח התגובות שהתקבלו עבורו. הדוח המתקבל מן השאלון נפתח בשיקוף הנתונים על מידת המענה לשאלון בבית הספר - מה אחוז ההורים שהשיבו על השאלון מכלל הורי בית הספר. כמו כן, מופיע בו המדד המסכם - ממוצע הדירוג של כל ההיגדים בשאלון (ממוצע בין 1 ל-5), לכלל בית הספר ובחלוקה לפי שכבות גיל.

לאחר מכן, מוצגים שלושת ההיגדים שקיבלו את הדירוג הנמוך ביותר על ידי הורי בית הספר וכן ההיגד שבו נמצאו ההבדלים המשמעותיים ביותר בין השכבות. בדוגמא שלפנינו, ניתן לראות שההורים שהתלמידים הגדולים שלהם לומדים בכיתות ג-ד העריכו הכי נמוך את המידה שבה במקרים של אי הסכמה בינם לבין בית הספר הם מרגישים שבית הספר מנסה למצוא פשרה. לעומתם, הורים שילדיהם הגדולים ביותר נמצאים בכיתה א-ב מעריכים שבית הספר עושה מאמצים כאלה במידה הרבה יותר גדולה.

בהמשך, מפורטות יתר התוצאות שהתקבלו מן השאלון. עבור כל מדד מוצגת גם תוצאת המדד של כלל בית הספר וגם בחלוקה לפי שכבות גיל, ואחריה פירוט הדירוג בכל אחד מההיגדים המרכיבים את המדד. לבסוף, מצורף פירוט התשובות לשאלות הפתוחות.

למה כדאי לשים לב בקריאת הדוח?

מה מספרת התמונה הבית ספרית:

- מה מטריד את הורי התלמידים בבית הספר? האם ניתן להצביע על נקודות תורפה? קל לבחון זאת באמצעות התבוננות על ההבדלים בדירוג המדדים השונים.
- אילו הבדלים בולטים בין השכבות השונות? האם אילו הבדלים במדדים או בהיגדים מסוימים?
- מה מספרות התשובות לשאלות הפתוחות שלא מספרים הנתונים המספריים?
- **מה השתנה:** בבתי הספר בהם כבר הועבר השאלון חשוב לבחון כיצד השתנתה תמונת הנתונים מהשנה שעברה?
- **השלמת חלקי הפאזל:** מה מוסיפה תמונת השאלון על התמונה העולה מנתוני אקלים התלמידים בבית הספר? האם יש התאמה בין נקודות המבט השונות של ההורים והתלמידים על האקלים?
- **הזמנה להסתקרן:** האם הנתונים המשתקפים מהדוח מתאימים לתמונה המוכרת לכם בבית הספר או מפתיעים אתכם? אם הנתונים מפתיעים - נסו לנסח את גורם ההפתעה כדי שתוכלו להמשיך ולחקור אותו.

רגע לפני... כיצד להיערך להפצת שאלון אמון ההורים

- שתפו את הצוות במשמעות השאלון ובחשיבות שלו עבור קידום בית הספר.
- נתחו את ההבדלים באחוז המענה משנה שעברה וחישובו יחד באילו כיתות או שכבות יש לתת תשומת לב מיוחדת כדי שתהיה היענות רחבה יותר לשאלון.
- מפו את האוכלוסיות המרכיבות את קהילת בית הספר ותנו דעתכם לאוכלוסיות שעשויות להימנע ממענה לשאלון ולאוכלוסיות הזקוקות לתיווך לצורך מענה עליו. אוכלוסיות כאלה יכולות להיות משפחות חדשות בבית הספר, משפחות שלא מרגישות בנוח עם השפה (השאלון נגיש בעברית, ערבית, רוסית ואמהרית), משפחות שהתקשורת בינן לבין הצוות פחות טובה - ככל שתרחיבו את מעגל העונים התמונה שתתקבל תשרת אתכם יותר. מעבר לכך, עידוד ההורים למענה על השאלון תתרום לבניית האמון איתם, בעיקר עם הורים המרגישים מרוחקים מבית הספר.
- מפו אירועים בית ספריים מתוכננים כגון ימי הורים, טקסים או אירועים כיתתיים, שאפשר למנף לצורך העלאת המודעות לשאלון או על מנת לתווך אותו למי שיזדקקו לכך.
- תכננו כיצד ומתי להפיץ את השאלונים להורי בית הספר ולעודד אותם לענות עליו: באילו אמצעים תישלח ההודעה? מי יהיו אחראים להעביר אותה? מתי יישלחו תזכורות ועל ידי מי?
- מומלץ לנסח מכתב פניה להורי בית הספר ולהציג מבעוד מועד את השאלון ואת חשיבותו, תוכלו להתייחס לנושאים הבאים:
 - מה היו המסקנות המרכזיות שהופקו מנתוני השנה שעברה ואילו פעולות ננקטו בעקבותיהן
 - מתי יופץ השאלון, באילו שפות וכיצד ומתי ניתן יהיה לקבל סיוע או תיווך כדי לענות עליו
 - למי ניתן לפנות בשאלות או קושי במענה לשאלון

הדס פלדמן, מנהלת בית ספר "ניצנים" בכרמיאל משתפת מנסיונה:

”**מנקודת מבט סטטיסטית, עשוי להתקבל מדד שלא משקף תמונת מצב אמיתית. מי שיענו עליו הם ההורים החזקים יותר שיש בבית הספר, הפרו-אקטיביים שממילא יותר מעורבים ואולי גם יותר מרוצים מבית הספר. אבל עשינו את כל זה (הפצת השאלון) בשביל לשמוע דווקא את ההורים האחרים, ואליהם אני חייבת להתאמץ להגיע - אם לא הספיקו ההודעות מהמחנכות, אז הנהגת ההורים העבירה את המסר שינצלו את ההזדמנות להשפיע.**”

■ הציגו את השאלון בפני הנהגת ההורים בבית הספר, הדגישו בפניהם את ההזדמנות שיש בו עבור כל ההורים לבטא את רחשי ליבם והתייעצו עימם כיצד יוכלו להירתם להפצת השאלון ולקבלת מענה מקיף ככל האפשר.

* תודתנו נתונה להדס פלדמן, מנהלת בית ספר "ניצנים" בכרמיאל, ולמיכל גלבר, מנהלת בית ספר "צליל" בנתניה, ששיתפו אותנו בתובנותיהן ובתהליכים שנעשו בבתי הספר שלהן בשנה"ל תשפ"ב, ולפרופ' מיכל ראזר על הייעוץ.